

Asia: VN/12603/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

1. Asiakas- ja potilastietojen käsittely ja luovuttaminen

Onko asiakas- ja potilastietojen käsittelystä ja luovuttamisesta säädetty riittävän selkeästi ja tarkasti? Jos ei ole, miten säännöstä pitäisi muuttaa?

Hallituksen esityksestä ei käy selville, voidaanko kysely- ja välityspalvelun välityksellä toimittaa kaikki pyydetty aineisto, mitkä pyytäjällä on lain perusteella oikeus saada. Kysely- ja välityspalvelu ei voi olla ainut väylä, jota kautta tiedot on saatavissa. Tietojen tulee olla saatavissa myös tilanteissa, jolloin välitys- ja kyselypalvelu ei ole käytettävissä, esim. teknisten ongelmien vuoksi tai että aineistoa ei ole muutoin mahdollista toimittaa kysely- ja välityspalvelun väli-tyksellä.

2. Tahdonilmaukset

Tiedonhallintapalvelua koskevaan 11 §:ään on lisätty uusi kohta liittyen muihin asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon kytkeytyviin palveluihin ja asiakastietojen käsittelyyn liittyvistä tahdonilmauksista. Tiedonhallintapalveluun voisi tallentaa esimerkiksi henkilön vastustuksen hänen tietojensa käytöstä biopankkitoiminnassa. Onko tahdonilmauksista käsittelystä ja luovuttamisesta säädetty riittävän selkeästi ja tarkasti? Jos ei ole, miten säännöstä pitäisi muuttaa?

-

3. Erityissuojattavat asiakirjat

Lain 9 §:stä poistettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksenantovaltuus siitä, mitkä asiakasasiakirjat on luokiteltava erityistä suojasta edellyttäviksi. Lain mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antaisi määräykset valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen toteutuksen edellyttämistä tietojärjestelmien olennaisista vaatimuksista ja määrittää asiakasasiakirjojen tietosisällöt ja tietorakenteet sekä tietorakenteissa valtakunnallisesti hyödynnettävät koodistot. Pitäisikö erityissuojattavista asiakirjoista säätää asiakastietolaissa ja potilasasiakirja-asetuksessa? Onko erityissuojattavista asiakirjoista säädetty riittävän selkeästi ja tarkasti? Jos ei ole, miten säännöstä pitäisi muuttaa?

Kyseisen pykälän erityissuojattavien asiakirjojen säännös ei saa vaikuttaa heikentävästi poliisin oikeuksiin saada tietoja viranomaisilta. Ei voida tyhjentävästi ottaa kantaa, koska erityissuojattavien asiakirjojen joukko jää viranomaisen päätettäväksi.

4. Omatietovaranto

Lain 12 §:ssä säädettäisiin, että henkilö voi antaa suostumuksensa siihen, että palvelunantajalle voidaan luovuttaa omatietovarannossa olevia hyvinvointitietoja sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamiseksi. Onko hyvinvointitietojen luovuttamisesta säädetty riittävän selkeästi ja tarkasti? Jos ei ole, miten säännöstä pitäisi muuttaa?

-

5. Omatietovaranto

Lain 19 ja 21 §:ssä säädettäisiin, että henkilöllä on oikeus saada omat asiakas- ja potilastietonsa omatietovarantoon ja edelleen hyvinvointisovelluksiin hyödynnettäviksi. Onko asiakas- ja potilastietojen luovuttamisesta omatietovarantoon säädetty riittävän selkeästi ja tarkasti? Jos ei ole, miten säännöstä pitäisi muuttaa? Pitäisikö omatietovarantoon liittyvät hyvinvointisovellukset sertifioida?

-

6. Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen käytöstä perittävät maksut

Esityksen 47 §:ssä esitetään muutettavaksi valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden käytöstä perittävien maksujen perusteita siten, että Kansaneläkelaitoksen tulisi toimittaa arvio seuraavien neljän vuoden kustannuksista yhden vuoden sijasta. Muutoksella tavoitellaan sitä, että merkittävien, valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden hoidon edellyttämien investointien kustannukset voidaan huomioida useamman vuoden jaksotuksella niin, etteivät kustannukset kasaannu yksittäiselle vuodelle. Onko maksuihin liittyvistä menettelyistä säädetty riittävän selkeästi ja tarkasti? Jos ei ole, miten säännöstä pitäisi muuttaa?

-

7. Rekisteröidyn oikeus rajoittaa käsittelyä

Olisiko asiakastietolaissa säädettävä siitä, että rekisteröidyn oikeutta käsittelyn rajoittamiseen voitaisiin rajoittaa silloin, kun rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden (EU:n yleinen tietosuoja-asetus 18 art 1 kohta a alakohta)?

-

8. Muut huomiot

Voitte kirjoittaa muut huomionne tähän

Lain 25 §:ssä 1 momentissa esitetään säädettäväksi asiakkaan oikeudesta saada asiakastietojensa käsittelyyn liittyvien oikeuksiensa selvittämistä tai toteuttamista varten palvelunantajalta lokirekisterin perusteella tieto siitä, kuka on käyttänyt tai kenelle on luovutettu häntä koskevia tietoja sekä mikä on ollut käytön tai luovutuksen peruste. Lisäksi esitetään säädettäväksi asiakkaan vastaavasta oikeudesta saada tietoja Kansaneläkelaitokselta.

Kyseisen pykälän 2 momentissa esitetään säädettäväksi rajoituksia asiakkaan oikeuteen saada lokitietoja. Esityksen mukaan asiakkaalla ei kuitenkaan olisi oikeutta saada lokitietoja muun muassa, jos sen, jolta niitä pyydetään, tiedossa on, että niiden antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa asiakkaan terveydelle tai hoidolle taikka jonkun muun oikeuksille.

Poliisin näkökulmasta on tärkeää varmistaa, ettei 25 §:n luonnoksessa ehdotetun mukaisella lokirekisterin tietojen luovutusvelvollisuudella vaaranneta poliisin tai muiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien toteuttamista tai esimerkiksi kansallista turvallisuutta. Poliisihallitus pyytää lainvalmistelijaa harkitsemaan, sisältääkö nyt esitetty vakavaa vaaraa jonkun muun oikeuksille - rajoitusperusteeseen riittävän kattavasti, selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla myös muun muassa poliisin tarpeista aiheutuvat lokitietorekisterin tietojen luovutuksen rajoitustarpeet, vai olisiko pykälätekstiä tarpeen selkiyttää tältä osin. Osa lokitiedoista on salassa pidettäviä tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n perusteella.

Pykälätasoinen lisäysehdotus nyt valmisteilla olevaan lainsäädäntöön harkittavaksi:

Asiakkaan oikeutta saada lokirekisterin perusteella tietoa siitä, kuka on käyttänyt tai kenelle on luovutettu häntä koskevia tietoja sekä mikä on ollut käytön tai luovutuksen peruste voidaan rajoittaa, jos rajoittaminen on asiakkaan oikeudet huomioon ottaen oikeasuhtaista ja välttämätöntä:

- 1) rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, selvittämiseksi tai rikoksiin liittyville syytetoimille taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöön-panolle aiheutuvan haitan välttämiseksi;
- 2) viranomaisen muun tutkinnan, selvityksen tai vastaavan menettelyn turvaamiseksi;
- 3) yleisen turvallisuuden suojelemiseksi;
- 4) kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi; tai
- 5) muiden henkilöiden oikeuksien suojelemiseksi.

Jos katsotaan, että lausunnolla olevassa luonnoksessa oleva pykäläteksti on riittävä. Niin Poliisihallitus näkee tarpeellisena, että vähintäänkin tätä lainsäädäntöehdotusta koskevan hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa avataan tarkemmin sitä, mitä voi kuulua vakavaa vaaraa jonkun muun oikeuksille -rajoitusperusteen alle. Tässä kohtaa olisi syytä tuoda esiin edellä kerrotut rajoitustarpeet.

Riikonen Jaana
Poliisihallitus